

“Sporten is vaak een excuus om bij elkaar te komen”

TEVREDENHEID ALOM OVER BUURTSPORTCOACHES

DOOR MARK VAN DER HEIJDEN

De buurtsportcoach is niet meer weg te denken uit het gemeentelijk aanbod van sport en bewegen. Vrijwel iedereen is positief over de inzet en resultaten van de buurtsportcoach, zelfs al is het soms lastig deze concreet aantoonbaar te maken. De buurtsportcoach, de coördinator en wethouders delen hun positieve praktijkervaringen.

Hennie van Kuijk en Marlou Rikkert.

“BUURTSPOORTCOACHES ZIJN ZICH MEER BEWUST VAN HUN ROL IN HET VELD EN PAKKEN DIE ROL OOK STEEDS BETER”

De werkweek begint voor buurtsportcoach Marlou Rikkert op het raadhuis in Raamsdonksveer. Daar houden de buurtsportcoaches van de gemeente Geertruidenberg, waaronder ook Raamsdonksveer valt, kantoor. Mail lezen, reacties op activiteiten in het weekend peilen en eigen activiteiten voor die dag voorbereiden.

“Op maandag heb ik om 10.00 uur een gymuurtje voor ouderen”, vertelt Rikkert. “Ik schrijf in de ochtend de oefeningen stap voor stap uit. Ik bedenk een warming-up, kijk welke spiergroepen aan bod komen, zorg voor ontspanningsoefeningen en sluit af met een halfuurtje spel en cooling-down.”

De deelnemers blijven na het gymuur vaak zitten voor een kopje koffie, Rikkert gaat weer terug naar het raadhuis aan het langgerekte plein midden in de Brabantse gemeente. “Tegen het einde van de dag heb ik een uurtje peuteren kleutergym, dat bereid ik ook in de middag voor. De rest van de middag besteed ik aan de organisatie van nieuwe activiteiten. Dat geeft me ruimte om overleggen te plannen en presentaties te doen.”

Rikkert studeerde in 2016 af aan het CIOS, ging daarna direct aan de slag in Geertruidenberg en won in december 2018 de Stimuleringsprijs Buurtsportcoach 2018, een landelijke publieksprijs voor buurtsportcoaches. De maandag is een doorsnee werkdag voor Rikkert, al is ze door de bank genomen meer tijd kwijt aan de activiteiten zelf dan aan de voorbereidingen daarvan.

“Ik hou van diversiteit. Ik werk met de allerkleinsten en alleroudsten in Geertruidenberg. Ik vind het leuk om kinderen aan het bewegen te zetten en uit te leggen waarom een gezonde leefstijl van belang is, en ik volgde als keuzevak senioren-sport. Het is een breed palet dat ik kan toepassen in de praktijk.”

Groeiende rol buurtsportcoach

Rikkert voldoet daarmee precies aan het profiel van de buurtsportcoach van nu: de sleutelfiguur tussen zorg, welzijn, sport en bewegen op lokaal niveau. "De buurtsportcoach zet zich in voor mensen die een belemmering ervaren, bijvoorbeeld door hun leeftijd, financieel of door een beperking, en daardoor een afstand hebben tot sporten", zegt Caroline van Lindert, die als senior onderzoeker bij het Mulier Instituut veel onderzoek naar de buurtsportcoach heeft gedaan.

Dat lag in 2008 bij de introductie van de buurtsportcoach, toen onder de naam van combinatiefunctionaris, nog anders. De combinatiefunctionaris had als taak verbinding te maken tussen onderwijs en sport of cultuur; alle aandacht ging dus uit naar jongeren. Na een aantal jaren verbreedde het profiel van de combinatiefunctionaris. Vanaf 2012 richten buurtsportcoaches, de combinatiefunctionarissen die zich bezighouden met sport en bewegen, zich naast het onderwijs ook op sectoren als welzijn, kinderopvang en de zorg.

"WIJ GEVEN AAN WAT WIJ WILLEN BEREIKEN, DE BUURTSPOORTCOACHES GEVEN AAN HÓE ZE DAT WILLEN GAAN DOEN"

Begin dit jaar is het takenpakket opnieuw uitgebreid. Buurtsportcoaches moeten een leven lang sporten en bewegen mogelijk maken, waarbij ze speciale aandacht hebben voor mensen die om welke reden dan ook belemmeringen ervaren bij het georganiseerde of niet-georganiseerde sporten en bewegen. Tegelijk groeide ook het aantal combinatiefunctionarissen (inclusief de cultuurcoaches) van 2.900 fte in 2018 naar 3.625 fte nu. De overheid heeft zich voor in ieder geval vier jaar hieraan gecommitteerd.

"De nieuwe doelen zijn tot stand gekomen na overleg met partijen in het veld: Waar kan en moet de buurtsportcoach ingezet worden?" legt Van Lindert uit. De uitbreiding past ook bij de toegenomen zelfverzekerdheid van de buurtsportcoaches, vult ze aan. "Ze zijn zich meer bewust van hun rol in het veld en pakken die rol ook steeds beter. Dat zie je ook door de opzet van de beroepsvereniging voor buurtsportcoaches vorig jaar."

Sociaal en ondernemend

Van Lindert ziet door de uitbreiding van de doelstellingen bovendien een differentiatie in functies ontstaan. "De combinatiefunctionaris oude stijl verbond onderwijs met sport (of cultuur). Nu zie je buurtsportcoaches zich ook richten op kwetsbare groepen. Ze organiseren en voeren nog steeds zelf activiteiten uit, maar daarnaast moeten ze meer verbindend zijn. Ze zorgen ervoor dat er netwerken ontstaan. Buurtsportcoaches zelf vinden het verbindend karakter dan ook de belangrijkste eigenschap van een buurtsportcoach."

Rikkert beaamt dat, als ze de kenmerken van een buurtsportcoach opsomt. "Een buurtsportcoach moet makkelijk contact kunnen leggen, samenwerkingen aangaan, en creatief en ondernemend zijn om projecten op te starten en succesvol te maken." Ze wacht even voor ze eraan toevoegt: "En interesse in sport is ook belangrijk."

Het zijn eigenschappen die ze zelf ook heeft moeten ontwikkelen, nadat ze direct na haar studie in Geertruidenberg aan de slag ging. "Ik vond het moeilijk direct het werkveld in te gaan. Sindsdien ben ik competenties blijven ontwikkelen. Ik ben rustig in grote groepen, leg nu contacten en heb geleerd om ondernemend te zijn. Als het moet sta ik er."

Lokaal beleid

Wat in die jaren wel altijd hetzelfde is gebleven is de cofinanciering van de combinatiefunctionaris. Als de gemeente er baat bij heeft moet deze er ook aan meebetalen, zo was het idee bij de invoering. Het Ministerie van VWS en het Ministerie van OCW stellen vanaf 2019 bij elkaar jaarlijks 72,5 miljoen euro beschikbaar. Gemeenten moeten zeker zestig procent van de cofinanciering regelen; jaarlijks minimaal 108,5 miljoen euro. Samen is dat 50.000 euro per fte.

Ook staat de vrijheid bij het invullen van de taken van elke combinatiefunctionaris nog steeds recht overeind. "Het Rijk gaat ervan uit dat gemeenten weten waar de behoeften liggen en waar lokaal accenten moeten worden gelegd. Het is beleidsuitlokking", vertelt Van Lindert. "Daardoor is de inzet van buurtsportcoaches in

Sportwethouder Daan Quaars van Breda.

geen enkele gemeente hetzelfde. De diversiteit is groter dan de overeenkomsten tussen de gemeenten."

Gemeenten zijn zeer blij met de ruimte die zij krijgen, zegt Stijn Steenbakkers, wethouder voor onder meer onderwijs en sport in Eindhoven. "Dit heeft Den Haag heel goed gedaan. Elke wijk vraagt iets anders. We zetten buurtsportcoaches in op basis van het vraag-aanbodprincipe. Het moet alleen bijdragen aan onze doelstelling: meer mensen laten bewegen."

Soepel bij elkaar

De inzet van buurtsportcoaches begint daarmee: Welke doelstellingen heeft de gemeente? Steenbakkers: "Ons overall doel is meer mensen te laten bewegen en sporten. Dat hebben we vastgelegd in het collegeakkoord. Daarna zijn we gaan kijken naar groepen in wijken of buurten die onvoldoende bewegen. Waar hebben zij behoefte aan? Die vraag halen we op bij de sportregisseurs", zoals Eindhoven zijn buurtsportcoaches noemt.

In Breda werkt het niet anders, vertelt wethouder Daan Quaars, in de Brabantse gemeente verantwoordelijk voor sport. "Het sportbeleid hebben we in 2017 vastgesteld. Daarin hebben we vijf pijlers benoemd, onder meer sport- en beweegstimulering en sporten in de openbare ruimte. Dat is de achtergrond van waaruit de buurtsportcoach zijn werk doet."

Met die doelstellingen in de hand gaat de gemeente met de buurtsportcoaches aan tafel zitten. Quaars: "Dat gesprek is bedoeld om te kijken in hoeverre hun ideeën een bijdrage leve-

**"WE GELOVEN IN DE PROFESSIONALS EN
GELOVEN ERIN DAT DE BUURTSPOORTCOACH
HET GOEDE DOET"**

ren aan ons beleid. Wij geven aan wat wij willen bereiken, de buurtsportcoaches geven aan hoe ze dat willen gaan doen en dat komt redelijk soepel bij elkaar.”

Dat is ook de ervaring van Hennie van Kuijk, coördinator van de buurtsportcoaches in Geertruidenberg, waar ook Rikkert werkt. “Voor ieder jaar maken we een projectactiviteitenplan, waarin we beschrijven welke projecten kansrijk zijn. Dat bespreek ik met de beleidsmedewerker sport. Het contact met haar is heel warm, we krijgen nagenoeg altijd akkoord, als een project bijdraagt aan de gemeentelijke doelstelling.”

Geloof in professionals

De ideeën voor een project komen soms rechtstreeks uit de te benaderen doelgroep. Het sportuur voor kinderen uit Geertruidenberg die

veelal buiten de eigen gemeente speciaal onderwijs volgen, volgde na een verzoek van een ouder. Ze miste het sociaal contact tussen haar kind en andere kinderen met een beperking.

In andere gevallen gaat Rikkert zelf op zoek, vertelt ze. “In Geertruidenberg neemt de vergrijzing toe. We zijn langs de huizen gegaan om behoeften te peilen. Wat vind je leuk om te doen? Hoe zie je dat voor je? Zo bleek een twintigtal senioren te willen gymmen en kozen ongeveer evenveel ouderen voor wandelen.” Ook voor deze deelnemers is sociaal contact belangrijk. “Sporten is vaak een excuus om bij elkaar te komen. Vaak blijven ze na het sporten nog anderhalf uur samen koffie drinken.”

Is het niet lastig om de buurtsportcoaches de vrije hand te geven? Niet voor de twee wethou-

ders. Quaars wil dat de buurtsportcoaches eigen initiatief nemen. “Het is voor ons van belang dat ze meebewegen met de veranderende vraag van onze inwoners. Die competentie ontwikkelt zich heel goed bij de Bredase buurtsportcoaches.”

Ook de Eindhovense wethouder Steenbakkers gunt de buurtsportcoaches de vrijheid. “We geloven in de professionals en geloven erin dat de buurtsportcoach het goede doet. De buurtsportcoach zit het dichtst bij de samenleving en sportclub. Ik wil ver weg blijven van de situatie dat de wethouder aan tafel de projecten bepaalt. Ik reken af op de resultaten die worden behaald.”

Meer dan tellen

Tja, daar raakt Steenbakkers wel een heikel punt: de monitoring van het werk van de buurtsportcoaches blijft lastig, zegt Quaars. “Het meten van maatschappelijk effect – en daarna ook nog waardoor dat effect komt – is de moeilijkste vraag.” Bovendien zijn de doelstellingen vaak bewust algemeen opgesteld, vult coördinator Van Kuijk aan, zoals het toegankelijk maken van sport en bewegen voor alle inwoners. “Op deze manier kunnen we juist meebe-

“IK KAN HET NIET BEWIJZEN, MAAR IK WEET ZEKER DAT DE BUURTSPOORTCOACH EEN BIJDRAGE LEVERT”

wegen met de veranderende vraag van inwoners. Ik ben blij dat we ons niet op kwantitatieve cijfers hoeven te richten. Zeker bij kwetsbare mensen kost het veel tijd en energie om ze te activeren, want dat vraagt meer maatwerk van de buurtsportcoach.”

Toch groeit de behoefte aan die kennis, zegt Van Lindert. “Dat komt misschien ook door de volwassenheid van het beroep. Men wil dat het werk ook daadwerkelijk iets oplevert. Dat kan alleen door er bewust mee om te gaan.” De monitoring die plaatsvindt is vaak wat beperkt, zegt Van Lindert. “Uren, deelnemers; zaken die je kunt tellen. Wat lastig is, is het effect. Daar zijn veel vragen over.”

Gemeenten proberen daar hun eigen weg in te vinden. “Een van de methoden die wij daarvoor hanteren is horizontale verantwoording”, zegt de Bredase wethouder Quaars. “Iedere afzonderlijke partner geeft aan wat hij inbrengt en waarom hij meent dat dat bijdraagt aan de doelen. Dat bespreken we met elkaar. Zijn al die opbrengsten in samenhang nu datgeen dat we voor ogen hadden?”

Soms zijn vergelijkingen mogelijk. Quaars constateert dat het aantal inwoners van Breda dat regelmatig sport de laatste jaren is gestegen van 69 naar 71 procent. “Komt dat dan door de buurtsportcoach? Dat kan ik niet bewijzen, maar ik weet zeker dat de buurtsportcoach een bijdrage levert.”

Steenbakkers is in Eindhoven iets zekerder van zijn zaak. “We zien nu al, omdat we helaas nog niet in iedere wijk een buurtsportcoach hebben kunnen inzetten, dat in de wijken waar een buurtsportcoach actief is er meer activiteiten en meer verbindingen tussen sociaal domein en sport zijn. Een hogere sportparticipatie is daarvan het gevolg. Met een gedegen evaluatierapport in de tweede helft van 2019 gaan we onderzoeken of we dat verder kunnen verbeteren.”

Concrete resultaten

Toch lijkt nu al iedereen te spreken over de inzet en resultaten van de buurtsportcoach. Quaars prijst de flexibiliteit van de buurtsportcoaches in Breda. “We zijn zeer tevreden over de sportcoaches en hoe ze zich manifesteren in wijken, op scholen, bij sportclubs, zorginstellingen en op vele andere plekken. Juist omdat ze niet traditionele gymlessen geven, maar kijken naar manieren waarvan ze zeker weten dat mensen het leuk vinden.”

Ook in het grootscheepse evaluatieonderzoek uit 2017 naar de implementatie van de buurtsportcoachregeling van het Mulier Instituut en acht sportkunde-opleidingen trekt Van Lindert een positieve conclusie. “We kunnen concluderen dat het werk van de buurtsportcoaches daadwerkelijk resultaat oplevert. Gelijk aan wat

Onderzoeker Caroline van Lindert

“VOOR DE GEMEENTE ZIJN WE DE IDEALE PERSOON OM INFORMATIE VAN BUITEN HET GEMEENTEHUIS NAAR BINNEN TE HALEN”

gemeenten en coördinatoren aangeven zorgen zij voor actie.” En: “Zeven op de tien buurtsportcoaches geven aan de doelgroep goed te kunnen bereiken.”

De impact gaat verder dan sport alleen, besluit Van Kuijk. “Voor de gemeente zijn we de ideale persoon om informatie van buiten het gemeentehuis naar binnen te halen”, zegt de buurtsportcoachcoördinator. “De meerwaarde is bovendien niet alleen dat kwetsbare mensen sporten, vind ik persoonlijk, maar ook dat ze meer betrokken raken bij de maatschappij door de sociale contacten die ontstaan. Een voorbeeld is sporten voor statushouders. De doelstelling was dat deelnemers beter Nederlands gingen praten. We merkten heel duidelijk dat ze ook beter Nederlands zijn gaan praten en zelfs de arbeidsmarkt zijn ingestroomd. Dat zijn heel concrete resultaten.”

